

VERKIEZINGSPROGRAMMA
2018-2022
LANG & UITVOERIG

GROENLINKS
ECHT-SUSTEREN

INLEIDING

VERANDERING BEGINT IN ECHT-SUSTEREN

STEM 21 MAART GROENLINKS

Het kan anders. Het moet anders. Ook in Echt-Susteren.

GroenLinks staat voor verandering. Wij staan voor een nieuwe manier van politiek bedrijven. Voor een politiek waarin niet de winst op korte termijn, maar ons gemeenschappelijke belang op de lange termijn centraal staat. Wij staan voor eerlijk delen in plaats van hardvochtig bezuinigen. Wij staan voor verbinding, vertrouwen en hoop, in plaats van verdeeldheid.

De sociale gemeente

GroenLinks wil dat iedereen in onze gemeente een fatsoenlijk bestaan kan opbouwen. Iedereen moet kunnen meedoen, via een betaalde baan, vrijwilligerswerk of op school. Als het mensen zelf niet lukt om een baan te vinden, dan willen wij dat de gemeente helpt. Als je je baan verliest of ziek wordt, moet er een goed sociaal vangnet zijn; Echt-Susteren laat mensen nooit in de steek. GroenLinks vindt ook dat ieder kind een goede start en een eerlijke kans verdient. Om goed te kunnen leren op school, maar ook om te ontdekken wat zijn of haar dromen zijn. En in de zorg staan niet regels en structuren centraal, maar aandacht voor de mens. Er is ruimte om te kijken naar wat mensen kunnen en wat zij zelf willen. Bovendien zorgen we ervoor dat iedereen kan wonen in een betaalbaar huis.

De groene gemeente

GroenLinks wil dat onze kinderen kunnen opgroeien in groene en gezonde wijken. Wij willen dat kinderen zorgeloos buiten in het groen kunnen spelen en schone lucht kunnen inademen. Daarom kiezen wij voor schoon vervoer zonder uitstoot, voor mooie groene parken met ruimte om te spelen en te sporten en voor energiezuinige huizen. Als we kiezen voor schone, groene en gezonde oplossingen, geven we straks een gezonde planeet en een evenwichtig klimaat door aan onze kinderen.

De open gemeente

GroenLinks heeft vertrouwen in mensen. Wij geloven dat ieder mens zelf wat van zijn of haar leven wil maken en zelf wil bijdragen aan de eigen omgeving. Daarom geven wij ruimte aan betrokken burgers die hun omgeving groener, mooier of schoner willen maken. Daarom geven wij vertrouwen aan professionals die mensen helpen. En daarom geven wij ruimte aan de wensen en mogelijkheden van mensen zelf, in plaats van de regels en structuren van organisaties blindelings te volgen.

TIEN PROGRAMMAPUNTEN VOOR 2018-2022

De tien belangrijkste punten in dit programma zijn:

1. Wij stimuleren mensen en geven ze de ruimte. Wij kiezen voor een inclusieve samenleving: iedereen hoort erbij en iedereen doet mee. GroenLinks laat mensen niet in de steek. We gaan experimenteren met nieuwe vormen van sociale zekerheid, waarin keuzevrijheid, waardering en zelfontplooiing centraal staan.
2. Wij zorgen dat de gemeente zich actief inzet om te voorkomen dat kinderen op de basisschool beginnen met een achterstand. Bijvoorbeeld door goede voor- en vroegschoolse educatie.
3. Wij willen dat ouderen en mensen met een beperking zolang als zij willen thuis kunnen wonen. Winkels en het openbaar vervoer zijn aangepast voor inwoners met beperkingen
4. Wij zorgen voor voldoende sociale huurwoningen en voldoende huur- en koopwoningen voor starters en mensen met een middeninkomen.
5. Wij planten extra bomen en de herplantplicht wordt verruimd. Ook in de kernen willen wij extra groen en ondersteunen buurten die zelf willen vergroenen. Dit is niet alleen mooi, maar zorgt ook voor een gezondere, schonere, lucht.
6. Wij maken in onze gemeente zo veel mogelijk gebruik van de zon en de wind, we stimuleren energieneutraal bouwen en ondersteunen de opgerichte lokale energiecoöperatie.
7. Wij geven voorrang aan duurzaam vervoer: de fiets, de voetganger en openbaar vervoer. De gemeente schakelt over naar een emissievrij wagenpark en plaatst meer laadpalen of faciliteert dit.
8. Wij geven ruimte aan eigen initiatieven van burgers, professionals en organisaties die de gemeente eerlijker, mooier en schoner kunnen maken.
9. Wij willen meer aandacht voor mensen met verbogen leed en de preventie hiervan, zoals dementie, depressies, burn-outs, en eenzaamheid. Vroeg-signalering en openheid zijn cruciaal om persoonlijke hulp te leveren.
10. Wij geven veel extra ruimte aan creativiteit. Uitingen van expressie verrijken ons leven.

INHOUD

Inleiding

Tien programmapunten voor 2018 - 2022

1. De sociale gemeente
  - 1A Jeugdbeleid
  - 1B Onderwijs
  - 1C Sport
  - 1D Duurzame economie en werk
  - 1E Inkomen en uitkering
  - 1F Participatie en werkgelegenheid
  - 1G Zorg en welzijn
  - 1H Duurzaam wonen

2. De groene gemeente
  - 2A Schone en gezonde leefomgeving
  - 2B Verkeer en vervoer
  - 2C Natuur en groen
  - 2D Klimaat en energie
  - 2E Dierenwelzijn

3. De open gemeente
  - 3A Diversiteit: iedereen is anders
  - 3B Kunst en cultuur
  - 3C Openbare orde en veiligheid
  - 3D Internationaal
  - 3E De gemeente en haar inwoners
  - 3F De gemeentelijke organisatie

4. Concreet & Lokaal 2018-2022
  - 4A Armoede structureel aanpakken
  - 4B Stop uitbreiding megastallen
  - 4C Meer groen, meer biodiversiteit
  - 4D Persoonlijke aandacht voor iedereen
  - 4E Ruim baan voor fietsers en voetgangers
  - 4F Een nieuw inzamelingssysteem voor huishoudelijk afval
  - 4G De Raadswerkgroep DMVO maakt meters

1. DE SOCIALE GEMEENTE

GroenLinks kiest voor een gemeente waarin we eerlijk delen. In onze gemeente krijgt iedereen een eerlijke kans op goed werk, een fatsoenlijk inkomen en een betaalbare woning. Wij zorgen ervoor dat iedereen gebruik kan maken van menselijke zorg en het allerbeste onderwijs.

Eerlijke kansen

Wie je ouders zijn, mag niet bepalen hoe ver je kunt komen of hoe groot je kunt dromen. Ieder kind verdient een goede start. Ons onderwijs moet er daarom op zijn gericht om de achterstanden waarmee kinderen beginnen, weg te werken en zo de talenten van kinderen verder te ontwikkelen. Geen enkele jongere mag voortijdig afhaken of worden afgeschreven. Iedereen die leerplichtig is, zit of op school, of volgt een leerwerktraject. Op school en daarbuiten geven wij kinderen de ruimte met voldoende sport- en speelvoorzieningen.

Soms komen kinderen of jongeren in zulke grote problemen dat zij hulp nodig hebben. GroenLinks vindt dat jeugdzorg snel moet kunnen optreden, omdat zo veel leed kan worden voorkomen. Wij vinden wachtlijsten echt onacceptabel. De zorg moet goed aansluiten bij wat kinderen en jongeren nodig hebben. Daarom moeten kinderen en hun ouders ook zélf een stem hebben in het zoeken naar de beste oplossing.

Iedereen doet mee

Voor ieder mens is het belangrijk om te werken of om op een andere manier het gevoel te hebben 'een steentje bij te dragen' aan de samenleving. GroenLinks wil dat iedereen kan meedoen. Via betaald werk, school, mantelzorg of vrijwilligerswerk. Als dat niet lukt, is het een taak van de overheid om mensen te helpen, bijvoorbeeld met extra ondersteuning of begeleiding. Ons uitgangspunt is altijd: minder regels en meer vertrouwen in de keuzes van mensen zelf. Wij willen af van de onnodige, 'pesterige' regels voor mensen met een bijstandsuitkering. Wij vinden dat zij meer mogen bijverdienen en willen dat er minder dwang wordt opgelegd.

Menselijke zorg

Ouderen en mensen met een beperking verdienen menselijke zorg. GroenLinks wil dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen in hun eigen, vertrouwde omgeving. In de zorg staan mensen die hulp nodig hebben centraal, met hun eigen talenten en hun eigen behoeften. Dát moet het uitgangspunt zijn, in plaats van de regels van de gemeente of de bevoegdheden van de afdelingen.

Wij vinden ook dat de zorg breder moet zijn dan alleen het beter maken van de patiënt. Er moet oog zijn voor álle problemen waar mensen mee te maken hebben: werk, inkomen, wonen, gezondheid en jeugdzorg. Al die terreinen moeten niet apart, maar in samenhang worden aangepakt. Het is belangrijk dat professionele hulpverleners, verpleegkundigen van de thuiszorg, andere begeleiders, schuldhulpverleners, de huishoudelijke hulp, mantelzorgers en vrijwilligers goed met elkaar samenwerken en elkaar snel weten te vinden. Van sociale wijkteams verwachten we een 'eropaf-mentaliteit': als mensen zich bij het loket melden omdat het water hen aan de lippen staat, wordt er geen afspraak voor over zes weken gemaakt, maar word je meteen geholpen.

Door sport en beweging te stimuleren, te werken aan gezonde lucht en gezonde voeding aan te bieden op scholen, willen we ziekte en andere gezondheidsproblemen proberen te voorkomen.

Betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen. En betaalbaar. In iedere wijk. GroenLinks wil harde afspraken met woningbouwcorporaties zodat zij voldoende sociale woningen bouwen. Óók voor ouderen en voor mensen met een beperking, die een aangepaste woning nodig hebben. Woningbouwcorporaties en zorgverleners trekken hierin gezamenlijk op. Met projectontwikkelaars maken we afspraken over de bouw van voldoende huurwoningen voor mensen met een middeninkomen én over betaalbare koopwoningen. Wij willen voorkomen dat er straks alleen nog wijken zijn voor hoge en voor lage inkomens. Verder willen we energiezuinige woningen bouwen. Dat is niet alleen goed voor de portemonnee van de bewoners, maar ook voor het klimaat.

Kleine ondernemers zijn heel belangrijk, voor de werkgelegenheid en voor de leefbaarheid van onze gemeenten. Als winkelruimtes of kantoorgebouwen leegstaan, bieden we daar onderdak aan creatieve ondernemers, kunstenaars en startups. Of bieden we de mogelijkheid om de ruimte te bewonen. Zo voorkomen we verloedering. In de kleine kernen zorgen we ervoor dat er genoeg voorzieningen zijn, zodat dorpen leefbaar blijven en we ook daar leegloop voorkomen.

Paragrafen:

1A Jeugdbeleid

1. Een kindvriendelijke openbare ruimte
2. Jeugd betrekken en verantwoordelijkheid geven
3. Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken

1B Onderwijs

1. Goed onderwijs in een goed schoolgebouw
2. Achterstanden aanpakken
3. Passend onderwijs voor iedereen
4. Kinderen leren omgaan met verschillen
5. Elke school is een vreedzame school
6. Een leven lang leren (volwasseneducatie)

1C Sport

1. Goede sportvoorzieningen
2. Meer mensen in beweging

1D Duurzame economie en werk

1. Midden- en kleinbedrijf (MKB)
2. Innovatieve bedrijven
3. Steun voor coöperatief ondernemen
4. Duurzame bedrijventerreinen
5. Veelzijdige werkgelegenheid
6. Meer diensten van boeren
7. Gelijke kansen op de arbeidsmarkt
8. Gemeente, onderwijs en bedrijfsleven werken samen

1E Inkomen en uitkering

1. We zoeken inwoners actief op en ondersteunen waar nodig
2. Iedereen doet mee in de samenleving
3. We bannen armoede uit

1F Participatie en werkgelegenheid

1. We stemmen de dienstverlening af op de cliënt
2. De gemeente creëert een passend aanbod

1G Zorg en welzijn

1. Zorg die past
2. Zelfstandig functioneren mogelijk maken
3. Zorg dichtbij
4. Zorg voor en met elkaar (solidariteit)

1H Duurzaam wonen

1. Iedereen een passende woning
2. Energiezuinig wonen
3. Voldoende kamers voor jongeren
4. Huurders worden goed beschermd

1A Jeugdbeleid

1. Een kindvriendelijke openbare ruimte
  - a. Voldoende groene speelplekken voor kinderen en jongeren van álle leeftijden. In elke wijk een (trap)veldje. Voor 'oudere jongeren' zijn er hangplekken.
  - b. Er komt een natuurspeelplaats.
  - c. Schoolpleinen bieden toegang tot de openbare buitenspeelruimte.
  - d. Elke schoolomgeving wordt veilig en er komen veilige routes naar scholen.

2. Jeugd betrekken en verantwoordelijkheid geven
  - a. Kinderen en jongeren doen ertoe in Echt-Susteren voor GroenLinks. Zij hebben de toekomst en zij zijn de toekomstige inwoners van onze gemeente. Wij nemen hun wensen daarom serieus.
  - b. Iedere lente een 'wijk-kijk': samen met de buurtkinderen inspecteert de gemeente de speelplekken. Wat kapot is, wordt gerepareerd of vervangen; rommel wordt opgeruimd.
  - c. Jongeren worden door de gemeente actief uitgedaagd om positieve initiatieven te nemen. De gemeente zorgt ervoor dat zij hun ideeën kunnen uitvoeren.
  - d. De gemeente organiseert samen met jongeren activiteiten in de wijk.

3. Problemen voorkomen, tijdig signaleren en aanpakken
  - a. Jongeren moeten zorgeloos kunnen opgroeien in hun eigen omgeving. GroenLinks zet daarom in op het voorkomen van problemen op latere leeftijd. Kinderrechten zijn daarbij ons moreel kompas en onze meetlat. De gemeente helpt jongeren en kinderen als ze problemen hebben. Daarbij geldt dat we niet óver maar altijd mét ouders en kinderen praten. GroenLinks hecht sterk aan het principe van eigen regie voor mensen. Het gedachtegoed van Positieve Gezondheid, waarbij niet alleen de bestrijding van ziekte centraal staat maar ook gezond leven en de mate waarin mensen in staat zijn om levensuitdagingen aan te kunnen, past daar perfect bij. Groen heeft een groot positief effect op onze gezondheid en moet actief worden ingezet als medicijn bij gezondheidsproblemen én ter voorkoming ervan.
  - b. Investeren in het voorkomen van grotere problemen is heel belangrijk. Echt-Susteren zet nieuwe communicatiemiddelen in om te zorgen dat jongeren en opvoeders eerder, makkelijker en vanzelfsprekender bij de gemeente terechtkomen voor vragen over opgroeien en opvoeding.
  - c. Alcoholmisbruik onder jongeren is een probleem. Omdat hersenschade kan ontstaan die niet meer te herstellen is, zet GroenLinks alles op alles om alcoholmisbruik tegen te gaan.
  - d. GroenLinks steunt initiatieven die zich richten op het bevorderen van de eigen regie van jongeren en die hen helpen om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.
  - e. Problemen met hangjongeren lossen we samen met jongeren en omwonenden op.
  - f. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat iedere jongere de hulp krijgt die hij of zij nodig heeft. De grote opdracht is om sneller en beter hulp te bieden zodat zwaardere zorg niet nodig is. Als het nodig is, moet een jongere tijdig worden doorverwezen naar specialistische hulp.

- g. Regionale samenwerking is nodig bij de inkoop van de bovenregionale en regionale jeugdzorg.
- h. Er moet veel veranderen om betere en meer bereikbare zorg te kunnen creëren. Daarom is er een innovatieagenda en -strategie nodig.
- i. Een maatwerkfonds maakt het makkelijker voor professionals om voorbij de regels te kijken en meer vanuit de behoefte van de inwoner te handelen. De hulpverlener kan creatiever zijn omdat er een manier is om de hulp eenvoudig te betalen en verantwoorden.
- j. In de jeugdzorg staat de persoonlijke benadering voorop (maatwerk) en wordt de hulp zoveel mogelijk op wijk- of gemeenteniveau georganiseerd. De betrokken professionals krijgen meer handelingsvrijheid en bureaucratie wordt tegengegaan. Om bureaucratie te verminderen moet de verantwoordingswijze worden veranderd: minder cijfers en meer kwalitatieve verantwoording (beschrijving casussen, aanpak, etc.).
- k. Kinderen en jongeren in een probleemsituatie hebben samen met hun ouders zelf altijd een stem in de aanpak van de hulp. Zij zitten erbij aan tafel wanneer professionals over hun situatie spreken.
- l. Wij voorkomen dat er wachtlijsten voor jeugdzorg blijven bestaan of opnieuw ontstaan. Dat doen we door actief (lokale) alternatieven te zoeken en aan te bieden. Wachtlijsten zijn onacceptabel.

1B Onderwijs

1. Goed onderwijs in een goed schoolgebouw
  - a. Goed onderwijs is alleen mogelijk in schoolgebouwen die passen bij de eisen van deze tijd: schoon, veilig, comfortabel en groen. De gemeente maakt een plan 'Verduurzaming scholen' en subsidieert duurzaamheids- en ventilatiemaatregelen. Daarmee trekt de gemeente investeringen los bij scholen en dat zorgt voor een impuls van de lokale economie.
  - b. Wij willen scholen van verschillende gezindte zoveel mogelijk bij elkaar in de buurt vestigen.
  - c. Samen met het onderwijs maakt de gemeente een meerjarig huisvestingsplan.
  - d. De gemeente zorgt voor een goede spreiding van het openbaar onderwijs over de gemeente.
  - e. Bij nieuwe schoolgebouwen komt altijd ruimte voor betaalbare buitenschoolse opvang.
  - f. Schoolpleinen worden groen ingericht en bieden toegang tot een groen gebied indien dat aanwezig is.
2. Achterstanden aanpakken
  - a. We zorgen ervoor dat alle kinderen met (een risico op een) taalachterstand deelnemen aan de voorschoolse educatie.
  - b. De gemeente zorgt dat de overstap van voorschoolse educatie naar basisschool en voortgezet onderwijs soepel verloopt. Ook als het gaat om de jeugdgezondheidszorg (JGZ) is het belangrijk om een doorlopende lijn te hebben van 0-18. Omdat het om belangrijke publieke taken gaat, is het belangrijk om deze taken in publieke handen te houden of te krijgen, en dus om ze onder te brengen bij de GGD. De bezoeken aan het consultatiebureau

(JGZ 0-4) zijn een goed moment om taalachterstanden en andere problemen en hulpvragen bij kinderen (en ouders) vroegtijdig te signaleren en daarnaar te handelen. Dat vraagt, ook voor de groep van 4-18, om intensieve samenwerking tussen het consultatiebureau, scholen en de gemeente.

- c. Leerlingen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen om goed op school te kunnen functioneren, komen tijdelijk in een schakelklas, zodat ze later beter kunnen doorstromen in het onderwijs. Bij een gezonde school horen gezonde voeding en smaaklessen. We stimuleren dat leerlingen in een schooltuin kunnen werken.
  - d. Iedere jongere zit op school of volgt een leerwerktraject: geen enkele leerplichtige jongere zit thuis. Bij problemen wordt samen met de jongere bekeken wat daarvan de oorzaak is en wordt een oplossing gevonden.
  - e. De gemeente zorgt dat het aanbod van het beroepsonderwijs goed aansluit bij de behoefte van het bedrijfsleven en stimuleert een zo breed mogelijk aanbod aan stageplekken in de gemeente.
  - f. Kinderen van migranten hebben onze bijzondere aandacht: zij moeten evenveel kansen krijgen als andere kinderen in Echt-Susteren.
3. Passend onderwijs voor iedereen
    - a. Elke school wordt een kindcentrum waar onderwijs, ondersteuning en vrije tijd samenkomen.
    - b. Samen met het onderwijs biedt de gemeente passende opvoed- en opgroei-ondersteuning aan zorgleerlingen, docenten en het gezin.
    - c. Voor hoog getalenteerde leerlingen komen er meer mogelijkheden die aansluiten op hun eigen ontwikkeling.
  4. Kinderen leren omgaan met verschillen
    - a. De school is een afspiegeling van de buurt.
    - b. Op alle scholen wordt voorlichting gegeven over seksuele diversiteit, pesten, mensenrechten, racisme en discriminatie. Ons slavernijverleden komt ook aan bod.
  5. Elke school is een vreedzame school
    - a. De gemeente propageert de uitgangspunten van de 'vreedzame school': kinderen leren conflicten op een vreedzame manier op te lossen.
    - b. Pesten wordt niet getolereerd. Op alle scholen in Echt-Susteren wordt pesten op een actieve en consequente manier bestreden.
  6. Een leven lang leren (volwasseneducatie)
    - a. Ook volwassenen krijgen (een tweede) kans om een achterstand in taal of anderszins weg te werken. Of om juist een carrièreswitch te maken.
    - b. We bestrijden laaggeletterdheid bij zowel kinderen als volwassenen. Alle informatie van de gemeente (folders, brochures) is opgesteld in makkelijk te begrijpen Nederlands en zo nodig in andere talen.

1C Sport

1. Goede sportvoorzieningen

- a. Sport in Echt-Susteren is belangrijk voor iedereen. De gemeente zorgt voor goede en betaalbare sportvelden (zonder rubbergranulaat), een zwembad en sporthallen. Eventueel achterstallig onderhoud van gemeentelijke sportaccommodaties wordt weggewerkt.
  - b. Er komen meer sport- en spelmogelijkheden in de openbare ruimte.
  - c. Bij aanleg en renovatie van woonwijken wordt vanaf het begin rekening gehouden met sport- en speelvoorzieningen.
2. Meer mensen in beweging
- a. Wij stimuleren iedereen om te gaan sporten. Sporten moet voor iedereen mogelijk zijn.
  - b. We stimuleren de samenwerking tussen sportverenigingen onderling en de samenwerking met het onderwijs, de naschoolse opvang, fitnesscentra en zorginstellingen. Meer scholen gaan sport aanbieden als naschoolse activiteit.
  - c. Meer jongeren gaan sporten en worden lid van een sportvereniging. Alle leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs krijgen een kennismakingsprogramma bij verschillende sportverenigingen.
  - d. De deelname van migrante jongeren – vooral meisjes! - aan sportverenigingen wordt extra gestimuleerd.
  - e. Voor senioren komt er een gevarieerd aanbod aan sport- en bewegingsactiviteiten, afgestemd op de behoeften van deze groep.
  - f. Er komen meer sportmogelijkheden voor mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking.
  - g. Sportverenigingen krijgen zo nodig financiële steun om te kunnen zorgen voor een breed, toegankelijk en betaalbaar sportaanbod.
  - h. We hebben oog voor uitzonderlijk talent en bijzondere prestaties. De jaarlijkse gemeentelijke Oetblinkers houden we in ere.

1D Duurzame economie en werk

1. Midden- en kleinbedrijf (MKB)
- a. Wij bieden het midden- en kleinbedrijf meer ruimte om zich te vestigen in woonbuurten. We kiezen voor een compact centrum om leegstand daar te voorkomen. GroenLinks ondersteunt de ontwikkeling van lokale markten. De markt is belangrijk voor de verkoop van betaalbare lokale producten.
  - b. Wij willen goede gemeentelijke dienstverlening voor ondernemers. Er is één (ondernemers- of bedrijven)loket waar ondernemers en starters terecht kunnen voor al hun vragen.
  - c. Echt-Susteren werkt samen met ondernemers aan prettige en veilige winkelgebieden.
  - d. Samen met winkeliers worden afspraken gemaakt over de (zondag)openstelling van winkels.
  - e. Ondernemers worden tijdig geïnformeerd over geplande wegwerkzaamheden en over oplossingen om de toegankelijkheid te garanderen.
  - a. We gaan bestaande winkelcentra versterken en verduurzamen, in plaats van nieuwe winkels bouwen.

- b. GroenLinks pakt verloedering en leegstand in winkelstraten en -centra aan en creëert daarmee nieuwe kansen voor cultuur, duurzaamheid en (sociale) innovatie.
  - c. Binnenstedelijke locaties en verouderde bedrijfspanden (industrieel erfgoed als De Valk) gaan we beter benutten voor creatieve bedrijvigheid.
  - d. Er komt een bedrijventrum/verzamelgebouw voor startende ondernemers als daar behoefte aan is.
  - e. De sociale dienst is ruimhartig voor zelfstandige ondernemers die in armoede leven.
2. Innovatieve bedrijven
- a. De gemeente stimuleert initiatieven rond de opwekking van duurzame energie en het vermijden van CO2-uitstoot.
  - b. Innovatie is een belangrijke taak van de (lokale) overheid. De gemeente gebruikt haar inkoopmacht om innovaties te stimuleren en te ondersteunen op weg naar de nieuwe circulaire economie. De gemeente geeft het goede voorbeeld door zelf circulair en innovatief te zijn.
  - c. Verduurzaming van particuliere woningen en bedrijfsgebouwen wordt gestimuleerd en ondersteund. Eigenaren worden optimaal geadviseerd en ontzorgd.
3. Steun voor coöperatief ondernemen
- a. Duurzame projecten die worden opgezet door ondernemers of inwoners, worden ondersteund.
  - b. Bewoners die samen een coöperatie oprichten kunnen gebruik maken van de faciliteiten van het ondernemersloket.
4. Duurzame bedrijventerreinen
- a. Bedrijfsterreinen worden duurzaam gemaakt of duurzaam ingericht.
  - b. Intensief ruimtegebruik is altijd uitgangspunt. Bedrijfsactiviteiten worden zoveel mogelijk geclusterd.
  - c. Kantoren bouwen we op knooppunten van het openbaar vervoer.
  - d. Wij stimuleren elk groot bedrijf om een bedrijfsvervoersplan te maken voor vrachtvervoer en het woon-werkverkeer van werknemers.
5. Veelzijdige werkgelegenheid
- a. GroenLinks wil bedrijven aantrekken die milieuvriendelijk werken en tegelijkertijd de werkgelegenheid in Echt-Susteren versterken. Daarbij kijken we beter naar wat onze regio nodig heeft; een juiste mix van banen voor laag- en hoogopgeleide mensen.
  - b. De sterke kanten van de gemeente en de regio worden optimaal benut voor ontwikkeling van de economie en de werkgelegenheid. Daarom wil GroenLinks o.a. inzetten op de ontwikkeling van de toeristische sector.
6. Meer diensten van boeren
- a. GroenLinks wil een multifunctionele landbouw stimuleren: boeren krijgen de mogelijkheid om meer diensten aan te bieden.
  - b. Waar mogelijk wordt duurzame land- en tuinbouw in het stedelijke gebied versterkt. We creëren ruimte voor stadsboerderijen.

- c. Stedelijke en randstedelijke biolandbouw gaat direct aan het stedelijk gebied leveren.
  - d. De gemeente promoot streekproducten; ze gebruikt consequent duurzame producten bij activiteiten en evenementen.
  - e. De gemeente stimuleert de totstandkoming van kringloopboerderijen: hergebruik van mest als grondstof voor de bemesting van akkers of als energiebron. De gemeente ontwikkelt samen met regiogemeenten, producenten en consumenten een voedselvisie.
7. Gelijke kansen op de arbeidsmarkt
- a. De gemeentelijke organisatie wordt een voorbeeldwerkgever op het punt van diversiteit, onder meer door anoniem solliciteren.
  - b. Met het bedrijfsleven maken we afspraken over het in dienst nemen van jongeren, ouderen, laaggeschoolden en personen met een handicap.
  - c. Bij opdrachten en aanbestedingen eist de gemeente een sociale bijdrage in de vorm van stageplekken, leerwerktrajecten of begeleiding van maatschappelijk kwetsbare groepen.
8. Gemeente, onderwijs en bedrijfsleven werken samen
- a. We zorgen dat er een goed regionaal Werkgeversservicepunt komt. Samenwerking tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven stimuleert de innovatie op de werkvloer en biedt werkervaring voor scholieren en studenten.

1E Inkomen en uitkering

1. We zoeken inwoners actief op en ondersteunen waar nodig
  - a. De sociale wijkteams moet veel meer een 'Eropaf-centrum' worden. Het team zoekt actief contact met jou en probeert samen met jou te werken aan een beter toekomstperspectief. Werk, opleiding of een andere dagbesteding is het hoofddoel.
  - b. Echt-Susteren start met een vertrouwensexperiment in de bijstand. Minder regels en meer vrijheid om bij te verdienen.
  - c. Ook gaat Echt-Susteren lokaal experimenteren met een basisinkomen.
  - d. De ongelijkheid stijgt al decennia en de lasten voor de minima zijn de afgelopen jaren fors verder gestegen. Armoedebestrijding is het fundament van een goed en geslaagd sociaal beleid. Geldzorgen maken mensen ziek. Pas wanneer schulden en geldzorgen opgelost zijn, kunnen mensen de concentratie opbrengen om te re-integreren en een zorgtraject succesvol te doorlopen. Daarom moeten minimaregelingen toegankelijk en ruimhartig zijn. Minimaregelingen kunnen met een enkelvoudige procedure worden aangevraagd en zo mogelijk automatisch worden verstrekt. Er komt één aanvraagformulier voor alle regelingen: een snel-loket.
  - e. Mensen worden indien nodig geholpen bij het aanvragen van allerlei voorzieningen, toelages en regelingen. Ook als het een aanvraag betreft bij een andere (semi-)overheidsinstantie dan de gemeente.
  - f. Het niet-gebruik van minimaregelingen willen we tegengaan.
  - g. Een huishouden met meerdere problemen krijgt één verantwoordelijke hulpverlener.

- h. Cliënten van de Sociale Dienst verdienen de beste ondersteuning.
  - i. Medewerkers van de Sociale Dienst beoordelen aanvragen voor een uitkering niet alleen op basis van wettelijke richtlijnen, maar krijgen de ruimte om rekening te houden met de specifieke situatie van de cliënt.
  - j. Geen onnodige bureaucratie voor uitkeringsgerechtigden en dus ook geen controlelast voor ambtenaren van de sociale dienst.
2. Iedereen doet mee in de samenleving
    - a. GroenLinks wil armoede voorkomen. Wij kiezen voor ruimhartige inkomensondersteuning, zodat mensen met een minimumuitkering of werkende armen zich niet uitgesloten voelen en hun kinderen gewoon mee kunnen doen aan sportieve en culturele activiteiten.
  3. We bannen armoede uit
    - a. Echt-Susteren helpt mensen met schulden altijd, maar we proberen het ontstaan van schulden ook te voorkomen.
    - b. In Echt-Susteren mogen mensen niet de dupe worden van te veel bezuinigen boven op elkaar (stapeling).
    - c. Steeds meer mensen kunnen hun energierekening niet betalen. Daarom is het aanpakken van energiearmoede de komende jaren een prioriteit in de strijd tegen armoede.

1F Participatie en werkgelegenheid

1. We stemmen de dienstverlening af op de cliënt
  - a. Cliënten krijgen één aanspreekpunt bij de sociale dienst: een eigen coach die zorgt voor 'dienstverlening op maat'.
2. De gemeente creëert een passend aanbod
  - a. Voor mensen die (nog) geen kans maken op betaald werk, zoekt de gemeente naar alternatieven: scholing, participatiebanen, seniorenbanen, leerwerkplekken, stageplaatsen of vrijwilligerswerk.
  - b. Met iedere werkzoekende bespreken we een op maat gemaakt leerwerktraject (een combinatie van opleiding en werkervaring).
  - c. De gemeente helpt actief werkzoekenden die een eigen bedrijf willen starten.
  - d. Elke cliënt moet op korte termijn aan de slag kunnen met werk of in een opleidingstraject.
  - e. Mensen die (nog) niet toe zijn aan re-integratie op de arbeidsmarkt, krijgen werkactiviteiten in buurten, onderwijs, zorg, welzijn, sport en openbare ruimte. Tegen het minimumloon, met normale secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals pensioenopbouw. Deze banen sluiten aan bij de ambities en mogelijkheden van de werkzoekende.
  - f. Bij aanbestedingen van de gemeente wordt als eis opgenomen dat een minimaal aantal werkzoekenden uit de regio in dienst wordt genomen (bijvoorbeeld 5%).
  - g. Het doel van re-integratie is dat mensen definitief zonder uitkering kunnen rondkomen.

- h. Mensen met een lichamelijke beperking moeten in principe overal aan het werk kunnen. Zij hebben het recht om zelfstandig en in eigen regie te kunnen werken. Vervoer mag eveneens geen probleem meer zijn.
- i. Bijstandsgerechtigden mogen vrijwilligerswerk doen.
- j. Beschutte sociale werkplaatsen zijn voor sommigen de enige veilige manier van werken. Voor hen blijft die mogelijkheid bestaan.

1G Zorg en Welzijn

1. Zorg die past

- a. Mensen met een beperking of een chronisch of psychosociaal probleem ontvangen de zorg en ondersteuning die het voor hen mogelijk maakt om met de samenleving mee te kunnen blijven doen en om thuis te kunnen blijven wonen. Zorg heeft een doel en iedereen hoort erbij! Wij willen een echt inclusieve samenleving.
- b. Vanaf het allereerste contact met de gemeente en professionals worden familie en/of vrienden bij de hulpvraag betrokken. De kennis en het commitment van bekenden bij het bepalen van vervolgstappen is van hele grote waarde.
- c. GroenLinks wil een integraal persoonsgebonden budget (I-PGB) bij intensieve zorgvragen.
- d. GroenLinks wil een rechtvaardige eigen financiële bijdrage.
- e. Wij streven naar een sterk preventief beleid met goede begeleiding naar zorg.

2. Zelfstandig functioneren mogelijk maken

- a. Ouderen en mensen met een beperking kunnen zelfstandig blijven wonen.
- b. Er komen experimenten met woonvormen tussen zelfstandig wonen en wonen in een verzorgings- of verpleegtehuis in.
- c. Eén van de grootste uitdagingen de komende jaren is om een flexibel en gedifferentieerd aanbod te creëren voor ouderen. Een aanbod dat het gat dicht tussen thuis en ziekenhuis en/of verpleeghuis. Thuiswonende ouderen die tijdelijk meer hulp nodig hebben moeten snel op een veilige plek terecht kunnen. Echt-Susteren stimuleert de komst van een zorghotel.
- d. Echt-Susteren stuurt aan op het combineren van verschillende groepen die elkaar kunnen helpen. Daardoor ontstaat er een betere beschikbaarheid en flexibiliteit tussen vraag en aanbod van (tijdelijke) woonplekken.
- e. Nieuwe woningen voor ouderen en mensen met een lichamelijke beperking worden dicht bij de noodzakelijke voorzieningen gebouwd.
- f. We maken een bewuste afweging tussen voor- en nadelen van het aanpassen van de woning of het verhuizen naar een passend huis.
- g. De gehele gemeente is goed te bereiken voor iedereen met een rolstoel of rollator. Echt-Susteren wordt 'rolstoel-proof' en bovendien goed toegankelijk voor doven en blinden. In 2016 heeft Nederland het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking geratificeerd. Echt-Susteren geeft invulling aan dat verdrag en stimuleert maatschappelijke partners en ondernemers om er ook mee aan de slag gaan.
- h. Er zijn toegankelijke individuele vervoersmogelijkheden als de Omnibuzz en de wensauto, dat op tijd is en de klant adequaat helpt.

- i. Wij willen mensen met een beperking stimuleren om 'zinnig' bezig te zijn met werk, vrijwilligerswerk of dagbesteding. Dat draagt bij aan hun zelfstandig functioneren.
3. Zorg dichtbij
- a. Informatie over zorg is voor inwoners gemakkelijk te krijgen. Lichte hulp maar ook zwaardere vormen van ondersteuning zijn dichtbij (op wijkniveau) voorhanden.
  - b. GroenLinks stimuleert het opzetten van kleinschalige gezondheidscentra waarbij een apotheek, huisartsen, wijkverpleegkundigen en andere zorgverleners betrokken zijn. GroenLinks stuurt aan op samenwerking en niet op concurrentie.
  - c. GroenLinks wil geen verschraving van de thuiszorg.
4. Zorg voor en met elkaar (solidariteit)
- a. GroenLinks stimuleert manieren voor mensen om elkaar te helpen en te ontmoeten. Bijvoorbeeld via 'ontmoetingsplekken' en andere buurtvoorzieningen.
  - b. GroenLinks investeert en beloont vrijwilligers en mantelzorgers. Omdat in beide groepen vrouwen oververtegenwoordigd zijn, moeten we in de gaten houden in hoeverre de (arbeids)emancipatie van vrouwen hier niet onder leidt.
  - c. GroenLinks wil ook aandacht voor kinderen die mantelzorgen.
  - d. De door het kabinet afgeschafte maatschappelijke stages (MAS) worden in Echt-Susteren voortgezet.
  - e. Bewoners en cliëntenorganisaties worden actief betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid rond zorg, welzijn en wonen. We geven hen zelf meer regie.

1H Duurzaam wonen

1. Iedereen een passende woning
- a. De gemeente stimuleert de bouw van sociale huur- en koopwoningen.
  - b. GroenLinks wil een gemeente met gemêleerde wijken. Daarom bouwen we duurdere woningen in armere wijken en goedkope woningen in duurdere wijken.
  - c. Bij het toewijzen van huurwoningen kiezen we voor de *outsiders* op de woningmarkt: starters, senioren en mensen met een beperking. GroenLinks kiest ervoor om statushouders urgentie te blijven verlenen. Daarnaast zorgen we ervoor dat de wachtlijsten niet langer worden voor andere inwoners, zo nodig door extra te bouwen. Ook voor andere speciale doelgroepen, bijvoorbeeld mensen die te maken hebben met sociale, financiële en psychiatrische problematiek, maken we (prestatie)afspraken met woningcorporaties over urgentieverlening en het beschikbaar hebben van voldoende huizen voor deze groepen. De gemeente zorgt samen met de woningcorporatie(s) voor de realisatie van innovatieve woonconcepten naar de behoefte van specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld senioren, verstandelijk gehandicapten of mensen met psychiatrische problematiek). Echt-Susteren

ondersteunt wooninitiatieven zoals kleinschalige woonvormen en ouderinitiatieven zo goed mogelijk.

- d. De gemeente steunt starters op de woningmarkt.
  - e. Woningen worden zodanig aangepast dat mensen er zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen.
  - f. Het is belangrijk dat er voldoende maatschappelijke opvang is: woonplekken waar mensen tijdelijk kunnen worden opgevangen.
  - g. Mensen die de maatschappelijke opvang verlaten, krijgen daarna snel een huurwoning.
  - h. De gemeente stimuleert mensen om zelf gezamenlijk woningen te bouwen.
2. Energiezuinig wonen
    - a. Met woningcorporaties maken we afspraken om woningen bij renovatie of nieuwbouw zoveel mogelijk energieneutraal te maken (voor 2020 naar gemiddeld energielabel B). Sociale huurders besparen hierdoor op hun woonlasten.
    - b. Nieuwbouwwijken moeten gasloos worden gebouwd. Er wordt zo tevens bespaard op de aanleg van een aardgasleiding in de wijk.
    - c. Op de lokale agenda moeten ook met particuliere beleggers afspraken gemaakt worden over energiezuinig wonen en innovatie.
  3. Voldoende kamers voor jongeren
    - a. In de gemeente komen voldoende kwalitatief goede en betaalbare kamers beschikbaar voor studenten en werkende jongeren, indien daar behoefte aan is.
    - b. Als iemand een eengezinswoning wil verhuren aan kamerbewoners, mag dat alleen als de verhuurder zorgt voor goed onderhoud, fietsenstallingen en geluidsreducerende maatregelen.
  4. Huurders worden goed beschermd
    - a. De gemeente ondersteunt huurders die te hoge huren moeten betalen door de inzet van 'huurteams'.
    - b. De gemeente gaat leegstand actief tegen.

2. DE GROENE GEMEENTE

GroenLinks wil de gezonde balans in de gemeente herstellen. Het effect van aantasting van onze leefomgeving kun je zien, voelen en ruiken in de vervuiling van de lucht, het water en het landschap. Wij willen dat anders! GroenLinks wil de werkwijze economie omvormen tot een circulaire economie. Grondstoffen zijn dan geen afval meer, maar worden telkens opnieuw hergebruikt. En energie halen we niet langer uit vervuilende fossiele brandstoffen, maar uit duurzame alternatieven.

GroenLinks kiest voor een schone gemeente, waar onze kinderen gezond kunnen opgroeien. Samen met de lokale energiecoöperatie, groene doe-het-zelvers en iedereen die zich inzet voor een mooie en schone gemeente gaan we daarvoor strijden.

Groene wijken

In een groene wijk is het leven prettiger. Onze kinderen kunnen lekker buiten spelen en wij zelf kunnen dicht bij huis wandelen, fietsen en sporten. Daarom wil GroenLinks het groen in onze gemeenten beschermen en zelfs uitbreiden. We sieren onze wijken met lommerrijk groen van bomen, met sportveldjes en met mooie parken. We houden onze straten en pleinen, onze parken en plantsoenen samen schoon! Wie iets vervuult, ruimt het zelf op of betaalt een vergoeding (boete) om het anderen te laten opruimen.

Gezonde lucht

Als onze kinderen buitenspelen of wij door de gemeente fietsen, is het inademen van schone en gezonde lucht van levensbelang. Daarom kiest GroenLinks voor schone transportmiddelen voor de buitendienst. Binnen de kernen willen we dat je je gemakkelijk te voet kunt verplaatsen. Maar we geven ook ruim voorrang aan de fiets, door betere fietspaden aan te leggen, fietssnelwegen naar steden in de buurt te maken en handige plekken aan te wijzen voor het parkeren van je fiets. Voor elektrische auto's verbeteren we bovendien de laadinfrastructuur, dus meer laadpalen op strategische plekken. Wonen, werken en ontspannen brengen we dicht bij elkaar zodat we minder ver hoeven te reizen.

Groen in de buurt

GroenLinks wil dat de groene gebieden rondom de gemeente beter bereikbaar worden te voet en per fiets. We verbinden het groen binnen en buiten de gemeente, want ook dieren moeten zich vrij kunnen bewegen en planten moeten zich vrij kunnen verspreiden. Zo kan iedereen van ons mooie landschap genieten en gaan natuur en ontspanning hand in hand.

GroenLinks kiest voor een gezonde landbouwsector. Dat betekent in de eerste plaats: minder schaalvergroting en geen verdere uitbreiding van megastallen. En dus meer ruimte voor kippen om te scharrelen, voor varkens om te wroeten in de aarde en voor koeien om te grazen op het land. Dat is beter voor de dieren, maar óók voor de gezondheid van mensen.

Gezond klimaat

GroenLinks zet zich in voor een gezond en goed leven, nu én in de toekomst. Een gezonde leefomgeving reikt natuurlijk verder dan onze gemeente. Maar uiteindelijk gaat het erom dat wij allemaal doen wat we kunnen. Op internationaal, nationaal, regionaal maar óók op lokaal niveau. De wereldwijde afspraken om klimaatverandering een halt toe te roepen, passen we natuurlijk toe in onze gemeente. In huizen willen we niet langer aardgas gebruiken voor de verwarming of om mee te koken. Woningen in Echt-Susteren moeten beter worden geïsoleerd. En we gaan onze eigen energie opwekken. Een grote opgave, maar wel een belangrijke. Want behalve een gezondere leefomgeving zorgen deze maatregelen ook voor werk en bovendien: voor een lagere energierekening.

Paragrafen:

2A Schone en gezonde leefomgeving

1. Schone lucht, water en bodem
2. Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval
3. Afval = grondstof in een circulaire economie

2B Verkeer en vervoer

1. Voorrang voor de fiets
2. Overal fietsenstallingen
3. Veilig te voet of op de fiets
4. Aantrekkelijk openbaar vervoer
5. De auto als het moet
6. Parkeren
7. Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading

2C Natuur en groen

1. Groen in de gemeente
2. Schoon en veilig water
3. Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving

2D Klimaat en energie

- a. Duurzaam wonen en bouwen: energieneutrale wijken
- b. Energiezuinige bedrijven
- c. Duurzame maatregelen vanuit de gemeente
- d. Handhaving energieregels

2E Dierenwelzijn

2A Schone en gezonde leefomgeving

1. Schone lucht, water en bodem
  - a. Langs wegen planten we bomen: ter verfraaiing en om de luchtkwaliteit te verbeteren.
  - b. Geen nieuwe woningen, scholen en verpleeghuizen binnen 300 meter van de snelweg.
  - c. We pakken overlast en luchtvervuiling door houtstook in kachels en haarden aan.
  - d. Bij de verstrekking van vergunningen voor veehouderijen stelt de gemeente hoge eisen aan de uitstoot van fijnstof en ammoniak. We zien streng toe op het gebruik en de werking van aanwezige luchtwassers.
  - e. De gemeente bestrijdt het onkruid op verhardingen en in het openbare groen op de meest milieuvriendelijke manier.
  - f. We stimuleren inwoners en bedrijven, vooral in de landbouw, om onkruid milieuvriendelijke te bestrijden.
  - g. Echt-Susteren gaat voor schoon water en verbetert de waterkwaliteit.
  - h. Regenwater wordt in Echt-Susteren apart opgevangen.
  - i. De gemeente voorkomt bodemverontreiniging en saneert verontreinigde bodems.
  - j. We gaan streng toezien op het verantwoord hergebruik van (vervuilde) grond.
  - k. We verwijderen alle asbestdaken op een veilige manier. Het verwijderen is een handig moment om te kiezen voor een zonnedak.
  - l. We beschermen ons drinkwater.
  - m. GroenLinks wil geen schaliegaswinning in onze gemeente. We blijven een 'Schaliegasvrije gemeente'.

2. Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval
  - a. In Echt-Susteren gaan we geluidsoverlast door het verkeer tegen.
  - b. Geluidsoverlast door bedrijven wordt tegengegaan.
  - c. Echt-Susteren wijst vuurwerkvrije zones aan in de aanloop naar een totaalverbod op vuurwerk. Op Oudejaarsnacht verzorgt de gemeente dan zelf een grote vuurwerkshow.
  - d. De nachten in Echt-Susteren worden donkerder: we gaan lichthinder tegen en besparen energie. De gemeente stimuleert het melden van lichthinder.
  - e. Lichthinder door tuinbouwkassen dringen we terug door bestaande regels streng toe te passen en bij nieuwbouw of herbouw hogere eisen te stellen.
  - f. Echt-Susteren gaat de strijd aan met zwerfafval. Samen met onze inwoners houden we de gemeente schoon.
  - g. De gemeente verleent geen evenementenvergunning als er (wens)ballonnen worden opgelaten en stopt zelf met ballonoplatingen bij gelegenheden, dus ook geen biologisch afbreekbare ballonnen.
  - h. Echt-Susteren financiert projecten op scholen die een duurzamer leven, minder zwerfafval en betere scheiding van huishoudelijk afval onderwijzen.
  - i. We zorgen voor voldoende (gescheiden) afvalbakken in de openbare ruimte, die op tijd worden geleegd.

- j. Wij stimuleren mensen om gevallen van afvaldumping te melden. Dit afval wordt direct verwijderd. Getracht wordt de dader te achterhalen en te beboeten: de vervuiler betaalt.
3. Afval = grondstof in een circulaire economie
- a. GroenLinks stimuleert de groene economie. In 2040 willen we energieneutraal zijn.
  - b. Als eerste stap naar een circulaire economie streeft Echt-Susteren ernaar dat in 2020 75% van het huishoudelijk afval gescheiden wordt ingezameld.
  - c. Echt-Susteren houdt zich aan de afspraak om in 2020 minder dan 100 kg per inwoner per jaar af te voeren.
  - d. We hergebruiken afval van de gemeente, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Net als afval afkomstig uit natuur en plassen. Biomassastromen worden regionaal bewerkt tot compost, houtchips, biobrandstof en biologische kringloopproducten. We stimuleren circulaire werkgelegenheid rondom materialen, product- en grondstoffenketens.
  - e. De gemeente gaat circulair inkopen en ontwikkelt samen met marktpartijen criteria om de circulaire economie verder te ontwikkelen.
  - f. Echt-Susteren stimuleert circulair en 'biobased' bouwen. Nieuwe wijken worden circulair en energieneutraal opgezet, met zoveel mogelijk hergebruik van materialen en ruimte voor decentrale sanitatie en stadslandbouw.
  - g. Echt-Susteren werkt in samenwerking met het waterschap aan het sluiten van de kringloop van fosfaat en andere voedingsstoffen.
  - h. Taxussnoeiwerk wordt apart ingezameld voor medicinale toepassingen.
  - i. De gemeente geeft het goede voorbeeld en beperkt de hoeveelheid afval.
  - j. We stimuleren het hergebruik van oude spullen in nauwe samenwerking met het kringloopbedrijf of kringloopwinkels.
  - k. De gemeente zet in op zelf composteren.

2B Verkeer en vervoer

1. Voorrang voor de fiets
- a. Onze gemeente stimuleert het gebruik van de fiets voor korte afstanden. Binnen Echt-Susteren wordt het aantrekkelijker om de fiets te pakken.
  - b. GroenLinks zorgt voor een goed fietsnetwerk. De openbare ruimte in Echt-Susteren wordt in principe ingericht voor fietsers en voetgangers. Auto's zijn 'te gast'.
  - c. Voetgangers en fietsers krijgen prioriteit bij de inrichting van verkeersstromen in en naar het centrum. Er worden doorgaande veilige (vrij liggende) fietsroutes aangelegd, met goede aansluiting op bus/treinstation.
  - d. Er komt een netwerk van speciale fietsstraten waar fietsers prioriteit hebben en waar de auto te gast is.
  - e. Er komen 'fietsnelwegen' vanuit naburige gemeenten of het buitengebied naar grote school- en werklocaties in de gemeente en naar OV-knooppunten.

- f. Verkeerslichten worden fietsvriendelijk afgestemd, met secondetickers die de wachttijden aangeven. Waar verkeerslichten bij regen gunstig afgestemd kunnen worden voor fietsers, kan dit bij mooi weer net zo goed. Doen dus! Er komt een meldpunt 'Ruim baan voor de fiets', waar inwoners suggesties kunnen doen voor verbetering van fietspaden en stallingmogelijkheden.
- g. Bij het strooien in de winter krijgen de hoofdfietsroutes net als de hoofdwegen en de buslijnen prioriteit.
- h. De gemeente voert een actief antifietsdiefstalbeleid met fietsgraveeracties, actieve controle, handhaving en opsporing.
- i. De gemeente promoot deelname aan de jaarlijkse Nationale Fietstelweek.

2. Overal fietsenstallingen

- a. Er zijn altijd voldoende gratis stallingmogelijkheden voor de fiets.
- b. Stallingmogelijkheden (bewaakt en onbewaakt) worden fors uitgebreid bij openbare voorzieningen, winkels, scholen, bushaltes en stations. Ook voor bakfietsen.
- c. Er komen gemeentelijke fietsparkeernormen voor bedrijven en voorzieningen, zodat er ruim voldoende fietsparkeerplaatsen zijn.
- d. Wij willen dat mensen in onze gemeente leen- of huurfietsen kunnen nemen.

3. Veilig te voet of op de fiets

- a. Fietsen wordt veiliger in Echt-Susteren. Binnen de bebouwde kom wordt 30 km/h de norm en 50 km/u de uitzondering. Scooters worden, mét helmplicht, verbannen van het fietspad naar de rijbaan. We spelen actief in op de mogelijkheden om dit ook voor snorfietsen te doen.
- b. Echt-Susteren stimuleert ouders en kinderen om 'op voeten en fietsen' naar school te gaan. Tijdens de breng- en haaltijden van basisscholen zijn de straten voor of rond het schoolplein autovrij. Voor ouders die hun kinderen met de auto naar school brengen komen er aparte kus- en zwaaiplaatsen.
- c. Er komen veilige schoolroutes. Rondom scholen wordt het verkeer veiliger.
- d. We promoten veilig fietsgebruik door scholieren.
- e. Voor senioren in Echt-Susteren maken we het verkeer veiliger.

4. Aantrekkelijk openbaar vervoer

- a. We bevorderen het gebruik en de toegankelijkheid van het openbaar vervoer.
- b. Streekbussen gaan rijden op elektriciteit of waterstof. In 2025 moeten alle bussen emissieloos zijn. Echt-Susteren overlegt hiervoor met de provincie.
- c. We maken ons sterk voor wifi in de bus. Daarmee wordt het aantrekkelijker om met de bus naar school of werk te gaan.
- d. Echt-Susteren krijgt overal overdekte bushaltes, met accurate reizigersinformatie en goede stallingmogelijkheden voor de fiets.

- e. De gemeente moet zich meer dan nu verantwoordelijk voelen voor het OV in Echt-Susteren en kent de mening van haar inwoners. Bij problemen dringt de gemeente aan op oplossingen.
- f. De doorstroming van het streekvervoer binnen de bebouwde kom wordt met dynamisch verkeersmanagement sterk verbeterd.
- g. Elke zorg-, woon- of onderwijsvoorziening heeft een bushalte binnen 400 meter afstand.
- h. Nieuwe wijken krijgen meteen een hoogwaardige OV-ontsluiting. De kosten daarvan worden onderdeel van de planexploitatie.
- i. Wij kiezen voor verdichting van bebouwing rond knooppunten van openbaar vervoer.
- j. GroenLinks wil dat gehandicapten, en senioren met een smalle beurs, buiten de spits gratis of goedkoper met de bus kunnen reizen.
- k. Wij zetten ons in voor openbaar vervoer op afroep.

5. De auto als het moet

- a. Wij stimuleren het gebruik van milieuvriendelijke auto's. Echt-Susteren beschikt daarom over vier jaar over een netwerk van elektrische auto-oplaadpunten. De daar gebruikte elektriciteit is uiteraard opgewekt met zon- of windenergie.
- b. Het gehele gemeentelijke wagenpark (buitendienst, milieubeheer, BOA's, auto's B&W, etc.) gaat over op emissievrij rijden.
- c. Op de ontsluitingswegen naar een wijk of kern bevorderen we de doorstroming door de invoering van een groene golf, het plaatsen van doseer- en verkeerslichten en de aanleg van rotondes. Meer doorstroming is veiliger en prettiger rijden en geeft minder CO2-uitstoot.
- d. We ontmoedigen het sluipverkeer door woonwijken door fysieke maatregelen en een maximumsnelheid van 30 km per uur. Dat laatste is ook veiliger.
- e. Er komen experimenten om straten in kinderrijke wijken autovrij te maken. Zulke straatjes worden vanzelf plekken waar kinderen lekker kunnen spelen.
- f. Wijkbewoners mogen meebeslissen om hun straat meerdere malen per jaar autovrij te maken voor buitenspeeldagen, buurtfeesten, rommelmarkten, etc.

6. Parkeren

- a. GroenLinks wil meer ruimte voor mens en natuur. Bewoners die bewust kiezen voor een autoloze straat krijgen daar groen, speelruimte of een fietstrommel voor terug. Wij geven actief steun aan initiatieven voor leefstraten.
- b. We moedigen het 'autodelen' aan door een aantal parkeerplaatsen beschikbaar te stellen voor deelauto's. Hier komen alleen plekken voor elektrische auto's beschikbaar, in combinatie met een elektrisch oplaadpunt.
- c. Bij nieuwbouw wordt de parkeerruimte op eigen terrein gerealiseerd (eventueel ondergronds of in de hoogte). We stellen strikte parkeernormen voor in het openbaar gebied.

7. Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading
  - a. De gemeente stimuleert bedrijven om een meer milieuvriendelijke manier van bevoorrading voor winkels te bedenken.
  - b. Echt-Susteren weert vervuilende auto's zoveel mogelijk. Alleen de schoonste vrachtwagens en bestelbusjes mogen de kern in.

2C Natuur en groen

1. Groen in de gemeente
  - a. GroenLinks wil een groene wijk voor iedereen! Wijken met veel steen krijgen meer groen.
  - b. Bestaand groen blijft groen. De groene parels blijven behouden en we zorgen er goed voor.
  - c. Beeldbepalende, monumentale bomen en struiken blijven staan.
  - d. Buurtbewoners die hun straat of buurt willen vergroenen, krijgen onze hulp.
  - e. Echt-Susteren stimuleert groenaanleg op eigen grond door burgers.
  - f. Om dieren in de natuur de ruimte te geven, laten we groene gebieden zoveel mogelijk op elkaar aansluiten.
  - g. Echt-Susteren levert een bijdrage aan het realiseren van het Natuur Netwerk Nederland (de ecologische hoofdstructuur). Waar mogelijk creëren we extra groene ruimte in de bebouwde kom.
  - h. Echt-Susteren houdt bij het ontwikkelen van gebieden direct rekening met de aanwezige natuurwaarden.
  - i. Bij het beheer van het gemeentelijke groen staan biodiversiteit, bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop. Echt-Susteren ontwikkelt een eigen Gedragscode Flora en Fauna waarin bijvoorbeeld een maai- en kapverbod wordt ingesteld.
  - j. Door de aanleg van (fiets)paden, beter openbaar vervoer en kleinschalige recreatie bij de boer, worden groene gebieden beter toegankelijk.

2. Schoon en veilig water
  - a. Echt-Susteren wordt klimaatbestendig.
  - b. Om wateroverlast te beperken, komt er meer ruimte voor water. We realiseren alternatieve, tijdelijke waterbergingslocaties (sportvelden, vijvers in parken, wadi's in bermen) om de wateroverlast bij extreem hevige regenbuien te kanaliseren.
  - c. Regenwater wordt waar mogelijk niet via het riool afgevoerd, maar vastgehouden in de bodem of afgevoerd naar vijvers, waterpleinen of kanalen.
  - d. Echt-Susteren betreft bewoners actief bij het klimaatbestendig maken van de gemeente.
  - e. De komende jaren wordt de riolering verder vernieuwd. Daarbij wordt het hemelwater apart van het afvalwater ingezameld (voor zover dat nog niet al is gedaan).

- f. De gemeente bevordert het apart inzamelen van toiletwater (zwart water) en huishoudelijk afvalwater (grijs water), de zgn. decentrale sanitatie. Bij gescheiden watersystemen kunnen energie en grondstoffen makkelijker worden teruggewonnen.
- g. De gemeente stimuleert mogelijkheden om water als energiebron in te zetten en grondstoffen uit afvalwaterstromen terug te winnen.
- h. De gemeente vergroot de bereidheid van inwoners om bewust met water om te gaan.
- i. Om water te besparen stimuleert Echt-Susteren het gebruik van 'grijs water', hemelwater en waterloze toiletten.
- j. Verharding, straatmeubilair en borden worden schoon gemaakt met osmosewater, ook wel gedemineraliseerd water genoemd.
- k. We plaatsen meer watertappunten, i.s.m. Waterleiding Maatschappij Limburg, en schaduwrijke bomen om hittestress te voorkomen.

3. Een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving

- a. Iedereen wil wonen, werken, ondernemen en recreëren in een aantrekkelijke leefomgeving. De gemeente maakt daarvoor een Omgevingsplan voor het hele grondgebied.
- b. GroenLinks beschermt de natuur in en om Echt-Susteren. Bouwen doen we zoveel mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied.
- c. Er komen meer groene recreatiegebieden rond de grote kernen.
- d. Als er toch in het buitengebied wordt gebouwd, dan richten we de nieuwbouw slim in en benutten we kansen voor 'groene combinaties'.
- e. GroenLinks wil de bebouwde kom en het buitengebied beter met elkaar verbinden door het aanleggen van mooie wandel- en fietsroutes.
- f. De gemeente verbetert de levenskwaliteit van achtergebleven buurten en wijken door de openbare ruimte daar te 'vergroenen'.
- g. Wij gaan leegstand actief aanpakken: zo hoeft er niets nieuws te worden gebouwd en kan groen behouden blijven. Leegstaande gebouwen worden omgebouwd tot betaalbare huurwoningen.
- h. Niet de bevolking op peil proberen te houden, maar de voorzieningen op peil houden, zoals onderwijs, zorg, winkels en openbaar vervoer, heeft onze voorkeur.
- i. Voor kinderen komen er natuurspeelplaatsen: speelplekken waar een kind met fantasie kan spelen en de natuur kan ontdekken.
- j. Langs vijvers, riviertjes en beken leggen we, waar dat effectief is, natuurvriendelijke oevers aan.
- k. GroenLinks wil recreatie langs het water bevorderen. Door het aanleggen van aanlegsteigers en het creëren van zwemplekken in en picknickplaatsen langs het water.
- l. De gemeente beheert parken, bermen en oevers ecologisch, zodat wilde bloemen optimaal voedsel voor bijen kunnen zijn. We leggen ook nestvoorzieningen aan, zoals nestkastjes voor vogels.
- m. Er komen, waar mogelijk, groene daken op gemeentelijke gebouwen en de gemeente bevordert de aanleg ook bij andere organisaties en particulieren.

- n. We promoten stadslandbouw (*urban farming*) en het aanleggen van gezamenlijke moestuinen, voedselbossen en pluktuinen. Voedselproductie moet weer dichterbij de inwoners komen.
- o. Er komt meer natuureducatie voor kinderen, bij voorkeur buiten.
- p. Basisscholen moedigen we aan om groene schoolpleinen te creëren en schooltuintjes aan te leggen.
- q. Echt-Susteren bevordert duurzame innovatie op het platteland, zoals biologische landbouw, energieleverende kassen en regionale afzetcoöperaties. We maken het mogelijk voor boeren om hun inkomen te verdienen met de bescherming en ontwikkeling van natuur, recreatie, dienstverlening en de opwekking van duurzame energie.
- r. De gemeente kijkt samen met boeren in de omgeving naar mogelijkheden om uit mest en andere afvalstoffen grondstoffen en energie te produceren. De gemeente stimuleert de totstandkoming van kringloopboerderijen: hergebruik van mest als grondstof voor de bemesting van akkers of als energiebron.
- s. Wij kiezen voor natuurlijk groenbeheer: onkruidbestrijding voeren we op een duurzame wijze uit.

2D Klimaat en energie

1. Duurzaam wonen en bouwen: energieneutrale wijken
  - a. Echt-Susteren is in 2040 energieneutraal. Wij willen een ambitieus klimaatbeleid.
  - b. De gemeente maakt alle nieuwbouw energieneutraal. Door goede isolatie, groene daken, zonnepanelen en warmtepompen. We sluiten nieuwbouw niet langer aan op het aardgasnet.
  - c. Voor elke wijk stellen we een plan op voor energiebesparing en overschakeling op duurzame warmte. Noodzakelijke vervangings- en vernieuwingsoperaties nemen we daarin mee. Gasleidingen worden aan het eind van hun levensduur niet vervangen.
  - d. Echt-Susteren maakt afspraken met woningcorporaties en andere verhuurders over het versneld energiezuinig maken van huurwoningen. De totale woonlasten voor huurders mogen hierdoor niet stijgen.
  - e. Wij helpen particuliere huiseigenaren met het verduurzamen van hun woning.
  - f. De gemeente vraagt inwoners om actief mee te denken over manieren om de energiedoelstellingen te halen.
  - g. De gemeente gaat een partnerschap aan met de lokale energiecoöperatie om energiebesparing en duurzame energieopwekking te bevorderen.
  - h. We gaan in Echt-Susteren hogere eisen stellen aan de energieprestatie van gebouwen dan landelijk verplicht is.
  - i. Bij het plannen van nieuwe wijken en gebouwen houdt de gemeente rekening met de optimale benutting van de zonnestand.
  - j. Alle geschikte daken worden groene daken met zonnepanelen. De gemeente geeft het goede voorbeeld. We stimuleren zonnepanelen, groene daken en groene gevels bij woningen en andere gebouwen (bijvoorbeeld bedrijven en scholen).

2. Energiezuinige bedrijven

- a. De gemeente zet zich in om bedrijven en organisaties aan elkaar te koppelen om samen energie te besparen en te verduurzamen.
- b. We bevorderen eigen initiatieven op het gebied van energiebesparing. Ondernemers die energie willen besparen, ondersteunen we met kennis en bij de vergunningverlening.
- c. De gemeente gaat samen met winkeliers inzetten op besparing: deuren dicht, Ledverlichting toepassen en terrasverwarming ter discussie stellen.
- d. We faciliteren bedrijven die nieuwe technieken voor o.a. zonne-energie en zuinige verlichting willen uittesten.

3. Duurzame maatregelen vanuit de gemeente

- a. Er komen zonnepanelen op alle gemeentelijke gebouwen, die we bovendien zo snel mogelijk zeer energiezuinig maken. Dit geldt niet alleen voor kantoren, maar ook voor scholen en sportvoorzieningen. Nieuwe accommodaties van de gemeente maken we energieneutraal en zonder aardgasvoorziening. Nieuwe kunstgrasvelden leggen we aan zonder rubbergranulaat.
- b. In onze gemeente gebruiken we duurzame energie. De gemeente koopt uitsluitend groene elektriciteit in, waar mogelijk van Nederlandse bodem.
- c. Bij het klimaatbeleid werkt de gemeente nauw samen met de regiogemeenten. Dat is effectiever én goedkoper.
- d. De openbare verlichting wordt volledig vervangen door Ledverlichting.
- e. We plaatsen zonnepanelen op bushaltes en onderzoeken of we lantaarnpalen overdag kunnen opladen voor 's nachts.
- f. Echt-Susteren ondersteunt initiatieven van bewoners of energiecoöperatie voor het oprichten van windturbines.

4. Handhaving energieregels

- a. Bedrijven en instellingen houden zich aan de verplichting om investeringen in energiebesparing uit te voeren als die in vijf jaar terug te verdienen zijn.
- b. De gemeente maakt een plan om de energieprestatie van gebouwen bij oplevering consequent te controleren. Als beloftes niet worden waargemaakt, volgen er sancties.

2E Dierenwelzijn

- a. Echt-Susteren ontwikkelt een goed en respectvol dierenwelzijnsbeleid.
- b. Echt-Susteren gaat via haar gemeenteloket adviseren over dierenwelzijn en natuur. Hier kunnen grondbezitters terecht met vragen over natuurbescherming, landschapsbeheer en dierenwelzijn.

- c. Dierenwelzijn wordt een voorwaarde bij het geven van opdrachten voor beheer van de openbare ruimte.
- d. De gemeente geeft het goede voorbeeld door alleen biologische en dierproefvrije producten te kopen. In de catering van de gehele gemeentelijke organisatie vinden we een ruim assortiment aan vegetarische producten.
- e. Echt-Susteren stimuleert het weiden van landbouwhuisdieren in de open lucht.
- f. Er is goede opvang voor zwerfdieren, gewonde dieren en verwaarloosde dieren.
- g. Echt-Susteren stimuleert het chippen van honden en katten.
- h. De gemeente zorgt voor voldoende goede en schone losloopgebieden voor honden.
- i. Echt-Susteren moedigt hondenbezitters aan om een gedragscursus te volgen met hun hond.
- j. GroenLinks wil een vangnetregeling voor mensen die door omstandigheden niet in staat zijn om voor hun huisdier te zorgen.
- k. In het rampenplan houden we rekening met maatregelen voor de opvang van dieren.
- l. Echt-Susteren neemt verkeersmaatregelen om dieren te beschermen.
- m. Bij het beheer van het gemeentelijke groen staan biodiversiteit en bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop. Echt-Susteren ontwikkelt een eigen Gedragscode Flora en Fauna.
- n. De gemeente verbetert de mogelijkheden voor nestplekken en broedgelegenheid voor vogels in de stedelijke woonomgeving.
- o. We zetten ons in voor bijen, hommels, vlinders en andere insecten door de biodiversiteit te stimuleren. Bij aanplant houden we rekening met planten waar bijen en vlinders op af komen.
- p. Echt-Susteren stimuleert de plaatsing van bijenkorven in samenwerking met imkers.
- q. De gemeente beperkt en ontmoedigt het gebruik van gewas- en insectenbestrijdingsmiddelen.
- r. Echt-Susteren bestrijdt overlast van de bruine en zwarte (huis)rat, de huismuis, konijnen, duiven en ganzen op een diervriendelijke manier en, indien nodig, met een ontheffing of vrijstelling.
- s. We moedigen een diervriendelijk consumptiebeleid aan onder ambtenaren en gemeentelijke diensten.
- t. GroenLinks is voorstander van biologische landbouw en wil een einde maken aan verdere uitdijning van de bio-industrie. Wij willen dat koeien kunnen grazen, varkens kunnen wroeten en kippen vrij kunnen scharrelen in de buitenlucht. Nieuwbouw en uitbreiding van bestaande megastallen staan we niet toe.
- u. We stimuleren biologische landbouw, natuurinclusieve en grondgebonden landbouw, regionale afzetcoöperaties en multifunctionele landbouw zoals zorgboerderijen.
- v. De gemeente monitort, samen met het bevoegd gezag, actief het waterpeil om verdroging van gebieden te voorkomen.
- w. GroenLinks wil plezierjacht verbieden en het jagen uitbannen op gemeentegronden. Beheersjacht is alleen onder strenge voorwaarden toegestaan: bij ernstige schade of bedreiging van de volksgezondheid of veiligheid.
- x. In Echt-Susteren is geen plaats voor circussen met wilde dieren.
- y. Vuurwerk heeft grote impact op het welzijn van dieren. Echt-Susteren wijst vuurwerkvrije zones aan in de aanloop naar een totaalverbod op vuurwerk. Op Oudejaarsnacht verzorgt de gemeente dan zelf een grote vuurwerkshow
- z. Dierenwelzijn wordt onder de aandacht gebracht van kinderen.
- aa. De kinderboerderij of de dierenweide voldoet aan het keurmerk Kinderboerderijen.

bb. Ook al betaald men hondenbelasting: we roepen hondenbezitters op om met hun hond geen overlast te veroorzaken. Binnen de bebouwde kom wordt hondenpoep opgeruimd door de eigenaar.

3. DE OPEN GEMEENTE

GroenLinks staat voor jouw vrijheid. In een open samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis en veilig. We gaan er respectvol met elkaar om. Ook al is iemand anders dan jij: we geven elkaar een kans. Altijd. In onze gemeente wonen mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen en voorkeuren. Als we als samenleving willen groeien, moeten we ons állemaal in elkaars problemen, gevoelens en opvattingen durven inleven.

Een gemeente die luistert naar burgers

In onze gemeente wonen vrije, autonome en mondige burgers. GroenLinks wil dat burgers meer te zeggen krijgen over de plek waar ze leven, wonen, werken en ontspannen. Wij willen dat mensen mee kunnen praten en mee kunnen denken over de beslissingen die hen raken. We willen dat de gemeente naar hen luistert. Sámen zoeken we naar nieuwe manieren van discussie en samen zoeken we naar oplossingen voor problemen in de gemeente. Iedereen wordt gehoord: mondige burgers die makkelijk meepraten, maar ook inwoners voor wie praten wat minder vanzelfsprekend is.

Echt-Susteren werkt ook actief mee aan nieuwe initiatieven van burgers ter verbetering van hun eigen buurt. En het is belangrijk om ook samen te werken met andere gemeenten. De menselijke maat is daarin altijd ons eerste uitgangspunt: de gemeente moet zo dicht mogelijk bij haar burgers staan.

Samen werken aan veiligheid

Onveiligheid en intolerantie verkleint de ruimte voor verschillen in een samenleving. Om de veiligheid op straat te waarborgen, moet de politie daadkrachtig optreden tegen overlast en criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat inwoners zich onveilig voelen in hun eigen omgeving of dat ze worden weggepest of mishandeld. Samen met de politie moet de gemeente werken aan veilige buurten en ingrijpen daar waar het misgaat. Maar het voorkómen van criminaliteit is nog beter. We zetten in het bijzonder in op het voorkomen van problemen als gevolg van radicalisering en polarisatie. Want we zijn trots op onze open en vrije samenleving: die waarden moeten we beschermen.

Gastvrije gemeente

Een open samenleving betekent ook een gastvrije samenleving. Echt-Susteren biedt mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking een veilige haven. Tijdens hun procedure zijn vluchtelingen onderdeel van onze gemeente. Dat vraagt inzet van henzelf, maar ook van

ons als lokale samenleving. GroenLinks wil burgers actief betrekken bij de vestiging van vluchtelingen. Tegen racisme en discriminatie van migranten, vrouwen en (seksuele) minderheden of mensen met een beperking stellen we harde grenzen. In een open en gastvrije samenleving moeten we ons allemaal thuis kunnen voelen.

Aantrekkelijke gemeente met veel cultuur

Wij zijn trots op ons lokale culturele erfgoed en zorgen daar goed voor. Bij een open gemeente hoort ook een bruisend cultureel aanbod. Kunst stelt vragen bij wat we dachten zeker te weten. Kunst verbeeldt werelden die er niet zijn. Kunst verrijkt ons leven en geeft glans aan ons bestaan. Maar kunst kan ook bijdragen aan ontspanning, ontmoeting en zelfontplooiing, bijvoorbeeld als mensen zingen in een koor, schilderles nemen of dansen in een groep. GroenLinks vindt het daarom belangrijk dat alle kinderen al jong toegang hebben tot cultuur - onafhankelijk van het inkomen van hun ouders.

Paragrafen:

3A Diversiteit: iedereen is anders

1. Discriminatie voorkomen en bestrijden
2. Werken aan verdraagzaamheid; ruimte voor minderheden

3B Kunst en cultuur

1. Een bruisende, creatieve gemeente
2. Ruimte voor kunstenaars
3. Meer aandacht voor kunst- en cultuureducatie
4. Behoud en promotie van cultureel erfgoed
5. Investeren in de lokale omroep

3C Openbare orde en veiligheid

1. Inzetten op preventie
2. Zo nodig repressie
3. Het behoud van burgerlijke vrijheden

3D Internationaal

1. Denk mondiaal, handel lokaal
2. Vluchtelingenbeleid

3E De gemeente en haar inwoners

1. Samenwerken met bewoners van de kernen
2. Goede dienstverlening
3. Een transparant en integer bestuur

3F De gemeentelijke organisatie

3A Diversiteit: iedereen is anders

1. Discriminatie voorkomen en bestrijden
  - a. Echt-Susteren is voor iedereen een gastvrije gemeente. Hier geldt artikel 1 van de Grondwet: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of welke grond dan ook, is niet toegestaan.'
  - b. Bij de aanpak van discriminatie werkt de gemeente intensief samen met Antidiscriminatievoorziening Limburg (ADV Limburg).
  - c. Het personeelsbestand van de gemeente moet een afspiegeling van de Nederlandse samenleving te zijn.
  - d. Alle instellingen die subsidie van Echt-Susteren ontvangen, gaan werk maken van diversiteit.
  - e. De gemeente vergaart actief kennis op het gebied van emancipatie en diversiteit; dit onderwerp wordt jaarlijks meegenomen in een thematisch onderzoek.
  - f. Tegen discriminatie treden we hard op.

2. Werken aan verdraagzaamheid; ruimte voor minderheden
  - a. De gemeente luistert naar burgers en praat met hen. We willen regulier overleg met alle religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in onze gemeente.
  - b. Wij werken alleen samen met alle organisaties die bijdragen aan een actieve, open en solidaire samenleving. Dat geldt ook voor organisaties van minderheden en organisaties met een religieuze achtergrond.
  - c. We ondersteunen mensen met goede initiatieven voor hun buurt of groep, mits die bijdragen aan een actieve, open, solidaire samenleving.
  - d. Radicalisering wordt zo vroeg mogelijk gesignaleerd. Vervolgens vindt er effectieve interventie en monitoring plaats. De gemeente maakt duidelijk waar inwoners vermoeden van radicalisering kunnen melden.
  - e. Echt-Susteren neemt in overleg met werkgevers maatregelen om discriminatie op de werkvloer te voorkomen.
  - f. Echt-Susteren stelt een roze agenda op, waarin voornemens, plannen en actiepunten met betrekking tot de emancipatie van lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen worden opgenomen en getoetst. Over deze agenda overleggen we regelmatig met belangenorganisaties van lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen en andere betrokkenen.
  - g. De gemeente ondersteunt de emancipatie van vrouwen en lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen binnen culturele en religieuze groepen.
  - h. Echt-Susteren informeert vrouwen en lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen actief over waar zij een veilige haven kunnen vinden in hun gemeente. Specifieke aandacht gaat hierbij uit naar vluchtelingen.
  - i. Ook zorginstellingen en bejaardentehuizen moeten een fijne omgeving zijn voor lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen. De

gemeente moedigt tehuizen aan om het keurmerk 'De Roze Loper' te gaan halen.

- j. GroenLinks vindt het onaanvaardbaar als mensen uit hun buurt worden weggepest. Het uitgangspunt is dat de dader verhuist en het slachtoffer blijft, en niet omgekeerd.

3B Kunst en cultuur

1. Een bruisende, creatieve gemeente

- a. GroenLinks wil het lokale en regionale potentieel van kunstenaars en creatieve inwoners optimaal benutten om Echt-Susteren bruisender en levendiger te maken. Met een divers aanbod van hoge kwaliteit en voor iedereen.
- b. De gemeente promoot het lokale en regionale cultuuraanbod beter en stemt het op elkaar af zodat meer mensen ervan kunnen genieten.
- c. Echt-Susteren garandeert een aantrekkelijk regionaal cultuuraanbod door duidelijke afspraken te maken met andere gemeenten.
- d. Culturele experimenten verdienen ondersteuning, zeker als dat samenwerking tussen culturele organisaties mogelijk maakt en/of nieuw en breder publiek trekt.
- e. De gemeentelijke cultuurprijs houden we in ere.

2. Ruimte voor kunstenaars

- a. Leegstaande panden worden beschikbaar gesteld als atelier- of repetitieruimte. Kunstenaars kunnen exposeren in lege winkelatalages.
- b. Om verloedering te voorkomen, kan kunst worden ingezet als positieve en tijdelijke alternatieve invulling.
- c. Samen met bewoners kiezen we voor meer kunst in de openbare ruimte.

3. Meer aandacht voor kunst- en cultuureducatie

- a. De gemeente stimuleert scholen om jongeren enthousiast te maken voor kunst en cultuur.
- b. We bevorderen actieve kunstbeoefening door een goede afstemming met kunsteducatie.
- c. Cultuur is voor iedereen: onze gemeente participeert in het Jeugdcultuurfonds dat kinderen uit armere gezinnen in staat stelt om bijvoorbeeld dans-, theater- of muzieklessen te nemen.
- d. We stellen amateurverenigingen in staat te werken aan meer kwaliteit.
- e. De openbare bibliotheek gaat zich ontwikkelen tot ontmoetingsplaats. Om kennis voor iedereen toegankelijk te maken, is extra aandacht voor bepaalde groepen essentieel.
- f. Echt-Susteren zet zich in om snel internet voor iedere burger mogelijk te maken, ook in de buitengebieden.

4. Behoud en promotie van cultureel erfgoed
  - a. De gemeente beschermt waardevolle gebouwen (bijv. De Valk), interieurs en landschapselementen.
  - b. Er komen informatieborden bij monumenten. De heemkundeverenigingen worden hier actief bij betrokken.
  - c. De gemeente doet mee aan of faciliteert Open Monumentendag en promoot historische wandelingen en beelden- en architectuurroutes.
  - d. We vergroten de bekendheid van het gemeentearchief en streekarchief. De inventarisatie stellen we regelmatig tentoongesteld. We werken actief samen met andere archieven, zoals het Nationaal Archief.
  - e. De gemeente steunt de plaatselijke heemkundeverenigingen en maakt actief gebruik van haar kennis.
  - f. De gemeente faciliteert de berging van de bommenwerper bij abdij Lilbosch zodat de vermisten een eervol graf krijgen dat deze oorlogshelden verdienen, de nabestaanden zekerheid hebben en de grond wordt ontdaan van bodemvervuiling en explosieven.

5. Investeren in een lokale omroep
  - a. GroenLinks vindt een sterke en moderne lokale omroep (radio en tv) belangrijk als kanaal om de 'couleur locale' een platform te bieden. Zo'n lokale omroep kan jaarlijks rekenen op subsidie.

3C Openbare orde en veiligheid

1. Inzetten op preventie
  - a. Voor elke wijk komt een wijkveiligheidsplan. Samen met bewoners en politie identificeert de gemeente onveilige punten en door samen te werken zoeken we effectief naar oplossingen. Buurttoezicht maakt van bewoners de ogen en oren van de wijk.
  - b. Er komen meer buurten met een buurtveiligheids-app. Daar kunnen inwoners bijvoorbeeld verdachte situaties of vernielingen melden. Echt-Susteren is aangesloten bij de app BuitenBeter; dit wordt elk jaar opnieuw onder de aandacht gebracht.
  - c. Echt-Susteren gaat de strijd aan met zwerfafval. Samen met onze inwoners houden we de gemeente schoon waardoor de omgeving een prettige uitstraling heeft.
  - d. In het kader van inbraakpreventie gaan alle woningen voldoen aan het politiekeurmerk Veilig Wonen. De gemeente promoot dit.
  - e. Met horecaondernemers maakt de gemeente afspraken over veilig uitgaan. Met de belangen van buurtbewoners wordt uiteraard rekening gehouden.
  - f. GroenLinks wil rechtstreeks contact tussen gemeente en burgers en tussen inwoners onderling bevorderen. We willen in Echt-Susteren meer wijkagenten die de buurten en hun bewoners kennen.

- g. We willen goed uitgeruste buurtcentra als brede ontmoetingsplaatsen.
- h. Bij kleine problemen en conflicten tussen buurtgenoten moeten zij een beroep kunnen doen op een buurtbemiddelaar. GroenLinks wil speciale aandacht voor jongeren. Uitgangspunt: waar jongeren betrokken zijn bij een conflict, worden ze ook betrokken bij de oplossing. Buurtbemiddelaars kunnen bruggen slaan tussen jongere en volwassene buurtbewoners.
- i. Brandpreventie kan levens redden. We stimuleren het gebruik van brandmelders. Alle horecagelegenheden worden jaarlijks gecontroleerd op brandveiligheid.
- j. Echt-Susteren zorgt voor veilige werkplekken voor sekswerkers. We bevorderen hun autonomie en hebben respect voor hun privacy en anonimiteit.

2. Zo nodig repressie

- a. Cameratoezicht, mosquito's, preventief fouilleren, gebiedsontzeggingen en samenscholingsverboden worden alleen toegepast in situaties waarin niets anders helpt en onder strenge voorwaarden.
- b. De gemeente ziet actief toe op de aanrijtiden van de hulpdiensten.
- c. We gaan alles doen om huiselijk geweld tegen vrouwen, mannen, kinderen en ouderen aan te pakken en te voorkomen. We zorgen voor een goede, samenwerking van hulpdiensten, zodat signalering, aanpak en hulpverlening bij huiselijk geweld zo snel en effectief mogelijk is.
- d. Om alcoholmisbruik onder jongeren tegen te gaan, stelt de gemeente samen met opvoeders een actieplan op. Er wordt streng toegezien op handhaving van de leeftijdsgrens voor verkoop van alcohol (en andere drugs) aan minderjarigen.
- e. Het dumpen van afval wordt beboet. Getracht wordt de dader te achterhalen.

3. Het behoud van burgerlijke vrijheden

- a. De inwoners van Echt-Susteren moeten erop kunnen vertrouwen dat zij zo min mogelijk door de overheid in hun privacy worden geschonden. De gemeente stelt een gegevensbeschermmer ('data protection officer') aan.
- b. De gemeentelijke websites zijn goed beschermd tegen virussen en cyberaanvallen, zodat de informatie van inwoners privé is en blijft.
- c. Cameratoezicht, mosquito's, preventief fouilleren, gebiedsontzeggingen en samenscholingsverboden worden alleen onder strenge voorwaarden toegepast en alleen in situaties waarin niets anders helpt.
- d. GroenLinks is vóór legalisering van softdrugs. Echt-Susteren draagt bij aan de beweging voor legalisering en loopt in haar gemeentelijk beleid waar mogelijk voorop met (de)regulering.

1. Denk mondiaal, handel lokaal

- a. De gemeente gaat al haar producten en diensten duurzaam, diervriendelijk en fairtrade inkopen. In 2022 moet dit 100% procent zijn.
- b. De gemeente ontwikkelt haar stedenbanden zo dat ze in het algemeen bijdragen aan de betrokkenheid van inwoners, scholen, instellingen en bedrijven maar vooral toerisme en de promotie van onze streekproducten in het bijzonder.
- c. Echt-Susteren wordt een 'Global Goals Gemeente'.
- d. De gemeente informeert de inwoners actief over haar internationale activiteiten.
- e. Europese fondsen benutten we voor gemeentelijk en regionaal beleid.

2. Vluchtelingenbeleid

- a. Ook onze gemeente denkt en doet mee aan de opvang van vluchtelingen in het AZC Echt, in nauw overleg met bewoners.
- b. Echt-Susteren werkt actief aan het draagvlak voor vluchtelingenopvang onder inwoners, door hen goed te informeren en door met hen te overleggen.
- c. Vluchtelingen beginnen direct na aankomst in de gemeente met een taalcursus en indien mogelijk met (vrijwilligers-)werk om de integratie te versnellen.
- d. Als een vluchteling een verblijfsvergunning krijgt, helpt de gemeente hem of haar zo snel mogelijk aan woonruimte en krijgt hij of zij integratiebegeleiding.
- e. De gemeente voert regie over de inburgering, samen met de vluchteling.
- f. Uitgewezen asielzoekers in nood krijgen van de gemeente ondersteuning en tijdelijke opvang.
- g. Jonge immigranten krijgen extra aandacht.

3E De gemeente en haar inwoners

1. Samenwerken met bewoners van de kernen

- a. Inwoners van Echt-Susteren kunnen in een vroeg stadium al meepraten over belangrijke beslissingen en hebben daadwerkelijk invloed: beginspraak.
- b. De gemeente ontwikkelt nieuwe ideeën samen met burgers. Meepraten en invloed uitoefenen begint in de wijken. We gaan experimenteren met verschillende manieren van inspraak, om uiteindelijk zoveel mogelijk mensen mee te kunnen laten doen.
- c. Met het 'burgerinitiatief' krijgen de inwoners van Echt-Susteren de mogelijkheid om punten op de agenda van de gemeenteraad te zetten.
- d. Burgers krijgen het recht om een alternatieve aanpak voor te stellen voor publieke doelen in hun omgeving ('right to challenge').
- e. De gemeente ondersteunt haar inwoners bij eigen initiatieven en doet dat waar nodig ook pro-actief. Zo voorkomen we een tweedeling tussen proactieve wijken en reactieve wijken.
- f. De gemeente overlegt regelmatig met belangrijke organisaties in Echt-Susteren om te weten wat er speelt.

- g. De gemeente komt ook 'buiten': de medewerkers weten wat er leeft in Echt-Susteren.
- h. Vrijwilligerswerk wordt goed ondersteund.

2. Goede dienstverlening

- a. Medewerkers aan het loket zijn klantvriendelijk, denken mee en kennen hun inwoners.
- b. We vragen onze inwoners tips voor een betere dienstverlening.
- c. Iedereen heeft gemakkelijk toegang tot gemeentelijke informatie. De informatie wordt vraaggericht en makkelijk vindbaar aangeboden. Mensen hoeven niet onnodig lang te zoeken naar informatie op de gemeentelijke website.
- d. De gemeente biedt dienstverlening zoveel mogelijk digitaal aan. Mensen die behoefte hebben aan rechtstreeks contact en/of niet om kunnen gaan met de digitale dienstverlening, blijven we natuurlijk helpen aan het loket of telefonisch.
- e. De dienstverlening aan ondernemers komt op een hoger plan, bijvoorbeeld door een apart e-Bedrijvenloket.
- f. Nieuwe inwoners krijgen een welkomstpakket van de gemeente.

3. Een transparant en integer bestuur

- a. Het gemeentebestuur informeert haar bewoners in begrijpelijke taal over wat er wel en niet is bereikt en wat dat heeft gekost.
- b. De gemeentelijke rekenkamer in Echt-Susteren heeft een actieve rol en wordt serieus genomen.
- c. Op aandringen van GroenLinks Echt-Susteren komt er een openbaar subsidieregister zodat iedereen kan zien wie subsidie van de gemeente ontvangt.
- d. Het vertrouwen in de democratie gaat de gemeente aan het hart. Raad, college en ambtelijke organisatie laten in ieder geval één keer per raadsperiode de eigen integriteit doorlichten.
- e. Echt-Susteren stelt de gegevens die zij verzamelt beschikbaar als open data, die niet te herleiden zijn tot personen. Zo krijgen burgers en bedrijven de kans om innovatieve toepassingen te ontwikkelen met overheidsdata.

3F De gemeentelijke organisatie

- a. De gemeente doet mee aan Het Nieuwe Werken.

- b. De gemeente levert kwaliteit. Het liefst met ambtenaren met een vast contract. Waar dat effectiever is met behulp van externe adviseurs. Maar wij zijn tegen draaideurconstructies.
- c. Als de gemeente taken uitbesteedt, zoals de thuiszorg, let ze in de eerste plaats op kwaliteit en niet alleen op kosten. Ook zaken als duurzaamheid en een goede omgang met personeel (vaste contracten) nemen we mee in de beslissing.
- d. In het belang van de inwoners zorgt de gemeente voor tevreden en betrokken ambtenaren.
- e. De gemeenteraad krijgt voldoende ondersteuning om al haar taken naar behoren uit te kunnen oefenen: zowel met betrekking tot de koers van het beleid als de controle op de uitvoering daarvan.
- f. Echt-Susteren kiest voor het gebruik van 'open source software' en werkt aan een strategie om het gebruik van gesloten software binnen de eigen organisatie af te bouwen.
- g. Echt-Susteren werkt samen met andere gemeenten om haar kennis van ICT te vergroten.

4. CONCREET & LOKAAL 2018-22

Om invloed te hebben op de realisatie van onze idealen en plannen, is het nodig om in het centrum van de macht te zitten. GroenLinks zal zich daarom constructief en betrouwbaar opstellen tijdens de coalitieonderhandelingen. Onderstaande punten willen wij vastleggen in een coalitieakkoord.

Als we niet deelnemen aan een coalitie, blijven onderstaande punten zó belangrijk voor GroenLinks dat wij hier uiteraard ons uiterste best voor blijven doen.

1. Armoede structureel aanpakken.

“Armoede de gemeente uit” wordt de komende periode voor GroenLinks een ideaal dat we de hoogste prioriteit geven. Dit onderwerp is zó belangrijk maar tegelijk zo precair dat we dit niet vanuit een coalitie of oppositie willen verwezenlijken maar raadsbreed. Een Raadswerkgroep Armoede is wat wij willen. Die kan dit probleem integraal bespreken waarna de raad zélf met raadsvoorstellen komt die het college uitvoert. Het verstrekken van een Gelukspas of vouchers hebben we al eerder voorgesteld en we blijven ons hiervoor inzetten.

2. Stop uitbreiding megastallen.

Echt-Susteren moet verschoond blijven van nog meer megastallen. Onder de bevolking is hier geen draagvlak voor gezien de vele problemen die de intensieve veehouderij veroorzaakt. Door de negatieve gevolgen voor de gezondheid van mens en natuur, én ten aanzien van dierenwelzijn, past deze grootschalige bedrijfsvoering niet in een Cittaslow-gemeente.

3. Meer groen, meer biodiversiteit.

Niet alleen meer bomen maar ook meer struiken en bloemen. GroenLinks wil bijvoorbeeld langdurig braakliggende bouwkavels inrichten als tijdelijke natuur. De gemeente moet een veel grotere bijdrage leveren aan biodiversiteit dan ze nu doet. Groen werkt stressverlagend, is waardeverhogend en draagt bij aan vele klimaatdoelen.

4. Persoonlijke aandacht voor iedereen.

Van baby tot hoogbejaard, gezond of lichamelijk beperkt: niemand wordt vergeten in onze gemeente. Iedereen heeft recht op goede zorg, niemand hoeft eenzaam te zijn. Bij meerdere pgb's in één huishouden moeten deze samengevoegd kunnen worden tot een integraal pgb (I-PGB). Ook aandacht voor de vele vrijwilligers en mantelzorgers zodat zij niet overvraagd raken. Respijtzorg pro-actief aanbieden zodat de mantelzorger ook eens tijd voor zichzelf heeft.

5. Ruim baan voor fietsers en voetgangers.

Wandelen en fietsen is gezond voor jezelf en voor anderen. GroenLinks wil de komende raadsperiode een fietssnelweg van Sittard richting Roermond realiseren. Forenzen zullen daar veel gebruik van maken, zeker nu de elektrische fiets is ingeburgerd. Uiteraard worden onveilige kruispunten overzichtelijk en veilig ingericht, met medewerking van de Provincie als zij eigenaar is van de weg.

6. Een nieuw inzamelingsstelsel voor huishoudelijk afval.

De afgelopen raadsperiode hebben we veel tijd verloren door niet in te grijpen in het almaar stijgende aantal kilo's restafval per inwoner per jaar. De komende raadsperiode gaan we wél ingrijpen. GroenLinks is van mening dat slechts kleine aanpassingen aan het huidige systeem onvoldoende zullen zijn om in 2020 het doel van 100 kilo (of minder) restafval per inwoner per jaar te realiseren. Het nieuwe systeem moet tevens geschikt zijn om 30 kilo (of minder) restafval in 2025 te behalen.

7. De Raadswerkgroep DMVO maakt meters.

De raadswerkgroep DMVO (Duurzaam Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) werd in de afgelopen raadsperiode opgericht op initiatief van GroenLinks. Er werd daarna zelfs een lokale energiecoöperatie opgericht. Nu we de aanloop hebben gemaakt, is het tijd voor het maken van meters. De gemeentelijke doelstellingen voor hernieuwbare opwek in 2020 en 2023 zijn gigantisch en daar hoort een even zo grote ambitie bij. Echt-Susteren wordt steeds duurzamer in de komende raadsperiode!